

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSKIM ŽELEZNIŠKIM NASTAVLJENCEV

UREĐENSTVO
se nahaja v Ljubljani, Štenceljeva ulica 61.
UPRAVLJANJE
Dunaj V. Bräuhausgasse 84.

Zbirka pošte 1. v mesecu
Nefrankirana pisma se ne posredujejo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Naročnina:
za celo leto . . . . . 440 K
za pol leta . . . . . 220 K
za četrt leta . . . . . 110 K
Početna naročnina 18. VIII.

Štev. 9 in 1.

V Ljubljani, 1. maja 1917.

Leto XXI.

Prvi maj.

»Sklenili smo, da zatremo v naši deželi za vselej vse poizkuse imperializma in korupcije, ker nočemo nikogar podjaviti, ker služimo ideji svobode, enakosti in bratstva vseh narodov. Navdušenje, ki napoljuje rusko demokracijo, izvira iz zavesti, da so sanje o pobratinstvu narodov vsega sveta prav blizu uresničenja. Demokracije vsega sveta spoznavajo, da ne sime obstojati nobena sovražnost več med narodi.« Te besede je govoril ruski justični minister Kerenski, zaupnik ruskega delavstva v začasni ruski vladi. Pravi, neshaljeni duh socializma veje iz njih in ne vemo boljših, s katerimi bi pozdravili naše sodruge ob letošnjem prvem maju.

Demokratična misel je na zmagošlavnem pohodu in ruski socialni demokratije so jej pomagali do zmage. Kako napravlja kamen, ki ga vržeš v vodo, vedno širše kolobarje vse naokrog, tako je danes z demokracijo. Njen začetek je bil spočet v najreakcionarnejši državi, njeni valovi egačajo daleč preko mej te države in nas napoljuje vse z novim upanjem za razvoj bodočnosti. V gosto temo je še zavita bodočnost in nič ne vemo, kako bodo rešena ogromna, težka vprašanja, ki jih je sprožila vojna. Ali naj bo rešitev gospodarskih, državnih in narodnostnih vprašanj kakršnoki, eno je gotovo, da je postal vpliv ljudstva na rešitev vseh teh zapletenih problemov tako velik, da ga ne izloči nobena sila več. Iz vseh strahot vojne, iz vseh žrtev, se dviga kakor polet ponosnega orla zmaga demokratične ideje. Sedaj je treba le neustrašene, jeklene volje, le železne vztrajnosti, da uporabi ljudstvo ta svoj velikanski vpliv v svoje dobro, da se ne da premotiti od obljud, ampak da zahteva takoj dejanja. Obljube — posebno pri nas v Avstriji — dobiva ljudstvo že leta in leta, a bilo je spričo teh obljud lačno in brezpravno, nesvobodno in zapostavljanu. To pa zato, ker je bila njegova vera v lastno moč preslabotna, ker ni zaupalo dovelj samemu sebi. In oblastniki so vedeli za to ljudsko bojazljivost in so jo izrabljali do skrajnih mej. Če je ljudstvo zahtevalo pravico in enakopravnost, kruha in izobrazbe, so zadonele iz vseh zbornic visoke besede, velikanski načrti so se razgrnili — a dejstva so bila tako majhna, malenkostna, da se ni izpremenilo skoraj nič. Pri vsaki večji zahtevi ljudstva so krožile gore, a rodila se je miš. Spominjam le na socialno in starostno zavarovanje, na reformo volilne pravice za deželne zbore in občine, na ureditev narodnostnega vprašanja, na zakonodajo za varstvo delavčevega življenja, na zavarovanje zoper brezposelnost — dolgo, dolgo vrsto bi še lehko našteli — in pred nami se razgrne vsa žalostna in klavrna politika zadnjih desetih let. Koliko je bilo za rešitev vseh teh vprašanj, posvetovanj, odsekov, prerekanja, razburjenosti, sovraštva; a uspeh? Zakaj tako malo uspehov? Prvič zato, ker se pri nas ne delajo zakoni za široke

mase, temveč za ono tenko plast mogotcev, ki združuje v sebi vso gospodarsko in politično mpč, drugič za zato — in to je glavno — ker je bilo ljudstvo za svoje zadeve, za svoje pravice malobrižno, apatično. Vzplamelo je hitro, a dolgega boja se je ustrašilo in životarilo rajše dalje tako, kakor so životarili njegovi predniki. In ta brezbrižnost se je bridko maščevala. Ko je izbruhnila vojna — kdo je odločeval? Ali ljudstvo, ki mu nalagajo največje zrte ze tretje leto? Kdo urejuje vse zadeve že ves vojni čas, zadeve, ki režejo globoko v živo, zadeve o prehrani, preskrbi družin vojakov, o delavcih, ki delajo noč in dan za vojno — kdo? Ljudstvo samo? Delavci sami? Ne, popolnoma je izločeno — molčati in trpeti mora. Po vseh vojskujočih se državah zborujejo že ves vojni čas parlamenti, le pri nas je vse tiho kakor v grobu. Povsod nastopajo po tribunah ljudski zastopniki in uveljavljajo njegove težnje, le pri nas vlada tišina kakor na pokopališču. Ali ni to največje preziranje ljudstva, ki pravzaprav nosi na svojih ramah največja, najtežja breme, katerega delež je najbridkejše trpljenje? Kdor od nas ni izpregledal v tej vojni, v kateri slavi kapitalizem največje triumfe, v kateri gospoduje državna oblast najbolj samovoljnja ta ne izpregleda nikdar več, ta ostane za vedenju suha veja na deblu človeštva.

Včak kakor tisoč dni divja vojna furija skorajda že po vsem svetu, razdvaja narode, uničuje neizmerno vrednote, ki jih je ustvarjalo človeštvo v dolgoletnem trudu. In ko nastane mir — upamo da kmalu — potem pojdejo narodi na delo, da izravnajo vojno škodo. Delo ne bo lehko. Ko bi bila ta škoda le materiela, ne bi zrli z bojaznjijo v bodočnost. Ali vojna je napravila še vse hujšo škodo. Vcepila je med najkulturnejše narode toliko nezadupnosti drugega proti drugmu, toliko sovražnosti, da bodo minila leta in leta, preden se vpostavijo zopet one vezi med narodi, iz katerih so se rodila pred vojno velika internacionalna kulturna dejanja. Pri tem delu bo imela socialna demokracija, katere prospeh temelji takorekoč na mednarodnem sporazumu, važno nalogi. Delavstvo vseh narodov in držav bo moralno prvo iti na delo, da obnovi medsebojne stike katere je vojna tako kruto razdala. Trdno upanje imamo, da se dvigne iz razvalin vojne, nova, mogočna internacionalna delavstva, ki bo morala imeti seveda drugačne temelje kakor prejšnja. V katerokoli socialno demokratično stranko pogledamo, povsod vidimo, da že pripravljajo tla za ustanovitev močne delavske internationale. Tudi mi, čeprav nas je malo po slovenskih pokrajinalah, ne smemo zaostajati. Na delo pojdemo, da izgradimo v prvi vrsti lastno stranko in da potom nje ojačimo internacionalno in v tem upanju, da bo naše delo plodonosno, kličemo: Živila mednarodna socialna demokracija!

Pisarna železničarskega deželnega tajništva se na- haja odslej: Šelenburgova ulica 61 v Ljubljani.

25 letnica železničarske organizacije.

2. aprila 1917 je poteklo petindvajset let, od kar je bil položen prvi temeljni kamen za ponosno stavbo železničarske organizacije, od kar je prešinil zatirane avstrijske železničarje prvi žarez nove vere osvobojenja, socializma.

Dolga je bila pot, težke so bile žrtve, preden so si zgradili avstrijski železničarji organizacijo, ki je v njim v ponos, drugim v zgled. Preganjanje in zapostavljanje — to je bil bridič delež tistih pogumnih mož, ki so ustvarili današnjo nerazrušljivo stavbo organizacije. Pogled v preteklost naj nam v naslednjem pokaže prve težke boje naše organizacije za svoj vostenek in razvoj, njen nadaljni zmagovalni potek, ko je pridobivala vedno več in več članov med vsemi narodnostmi Avstrije in naj nam s tem vrliva nov pogum, novo voljo za delo.

Prvi začetki naše organizacije se pojavljajo na Dunaju 2. aprila 1892 je bil sklican prvi shod v dvorani Weiland v okraju Brigittenau. Ob dočeni urji za otvoritev shoda je bila dvorana — prazna. Slabo kakor divjačina so se plazili železničarji okolo dvorane in buili skozi zastrta okna v dvorano, če je vendar že kdo od tovarišev toliko pogumen, da sedi v dvorani. Nekateri so se vendar ojunačili, prihajali so počasi, po eden, po dva in posedli kar pri vratih. Varno je varno — nič se ne — tako so št pač mislili.

Sodrug Rudolf Müller, kot proponent društva, je ovtoril shod. Preplašeni poslušalci so kar pili njegove besede. Mučen mir je zavladal po dvorani, obiskovalci so sedeli kakor okameneli in poslušali z odprtimi ustmi novo poslanico. Nato je govoril Karl Höger, glavni referent, ki je razlagal namen in pomen društva. Govoril je temperamentno, stvarno, prepričevalno. Navzočim se je videlo, da jih govor iz srca in pokimavali so z glavami. Da bi dali svojemu zadovoljstvu tudi z aplavzom duška, tega si še niso upali, kajti med navzočimi je bilo mnogo sovražnikov nove ustanovitve. Ali led nerazumevanja je bil prebit. Kako se je izvolil odbor — o tem je boljše, da molčimo. Ce bi ne bili imeli tramvajski uslužbenci in uslužbenci pri omnibusih več poguma, odbora bi takrat sploh ne bili spravili skupaj. In kako je sedaj — po 25 letih! ...

Misel o enakosti vseh, ki trpe in so zapostavljeni, je padla na rodovitna tla in z nepremagljivo silo si je osvojila možgane delavcev. Iz majhne preplašene četice je postala silna, pogumna armada, ki je preobrazila v teku četrstoletja vse socialne in pravne razmere uslužbencev. Vedno dalje, evdno kvišku — to je bilo geslo! Beli mezdni sužnji fiz dobe Jeitelesove in Guttenbergove so se izpremenili v bojevne in ponosne ljudi.

Toda kmalu po ustanovnem shodu je pričel biti oster veter. Že čez osem dni je izšel v uradni »Wiener-Zeitung« svarilni opomin osobju, a za upravo železnic so bila izdana posebna navodila. Železničke uprave so razumele ta miglaj in pričele so takoj s šikanami. Vsako sredstvo je bilo dobro, samo da zatro mlado gibanje. Tisti, ki so stali, na celu gibanja, so kmalu občutili železno pest: Kazni, preziranje, prestavljanje...

Mlađi železničarji si danes niti predstavljati ne morejo, kaj so pretrpeli prvi sodrugi v organizaciji. Brez vinarja, brez strokovne komisije, brez močne stranke, brez delavskega časopisa, brez splošne volilne pravice, nobenega poslanca v parlamentu, brez zaupnikov, niti strokovnega glasila ni bilo — tako so nastopili težko pot skozi pragozd pred sodokov, strahopetnosti, duševne zastalosti, Sovražniki na levi, Sovražniki na desni, Sovražniki vsepovsod! Edini zakon, ki so ga uporabljali za te prve bojevne, je bil kazenski zakon in prav pridno so ga uporabljali. Ali ti bojev-

niki so imeli svojstva, s katerimi so premagali vse ovire: Železno voljo, neusahljiv pogum in čutelje srce za trpeče tovariše.

Ko se je organizacijska misel nekoliko utrdila, je pričel izhajati »Eisenbahner«. List je bil živa potreba. Bodril je malodušneže, bičal oblastnike, razkrival krivico. Da ni bila uprava državnih železnic ravno vzradoščena nad krepkim razvojem mlade organizacije, to je pač samoposebni umljivo. Prežala je le na vzrok, da zada organizaciji smrtni udarec. Kdor išče, ta najde... In našla ga je. V Švici so prišli železničarji vzhodne železnice s svojo upravo v konflikt in pretila je stavka. Da ne pride čez mejo niti škra upora, je razpustil Guttenberg s pomočjo takratnega ministrskega predsednika Badenija, avstrijsko železničarsko organizacijo, češ, da je državi nevarna. To se je zgodilo 16. marca 1897. Povod za razpust je bil priča o že tolkokrat preizkušenem pravem avstrijskem birokratičnem naziranju. V Švici so se bojevali železničarji za boljše življenske razmere, zato so kaznovali naši mogotci avstrijske železničarje z razpustom njihove organizacije. Dva dni pozneje, 18. marca, so tudi uradno zaprli pisarno organizacije, uredništva in upravnštva. A že 30. marca so odpri zopet pisarno, ker sta intervirovala takratna socialno demokratična poslanca dr. Verkauf in Zeller. »Eisenbahner« je izhajal dalje, ker ni fungirala kot lastnika razpuščena organizacija, temveč sodrug Tomschik. Vsled tega je bilo tudi mogoče, da so ostali železničarji v medsebojnem stiku.

Delavstvo je bilo vsled razpusta silno ogorenje. V kurijskem parlamentu sta nastopila sodruga dr. Verkauf in Schrammel za železničarsko organizacijo z vso vnemo. Guttenberg pa nima je odgovoril: Organizacija je stremela po tem, da se zboljšajo železničarjem plače in skrajša delovni čas; če izvede organizacija to, tedaj padajo akcije železnic, nihče ne bo več hotel graditi železnic. Tako je »utemeljeval« vsemogočni Guttenberg državno nevarnost železničarske organizacije. Krščanski sociale in nemški nacionalci so navdušeno odobravali njegove razloge. Tudi državno sodišče, na katero se je obrnila organizacija, da varuje pravice državnih temeljnih zakonov, se je pridružilo globoko umrim izvajanjem Guttenbergovim.

Vse krajevne skupine so bile razpuščene, premoženje, knjižnice itd. so zaplenili. Petletno trudopolno delo je bilo uničeno. Denar, zdravje, solze, prečute noči in vse naše upe smo morali žrtvovati na oltar »pravice«. Tako je bilo končano prvo razdobje v razvoju naše organizacije. —

Prepovedali so pač lehko svobodno besedo, ali misli in čuvstev v proletarskih masah ni bilo mogoče zapleniti. Socialistični duh je bil že pregloboko zasidran v mozganih železničarjev, čuvstvo za enakost in svobodo je bilo vdolbeno neizbrisno v srcu. »Organizacijo za vsako ceno« — to je bilo geslo vsepovsod med probujenimi železničarji.

Železničarjem je ostal list, ki je neumorno deloval, da ohrani v njih kali, ki so bile pognale med petletnim delovanjem. V 12. številki je pisal »Eisenbahner«:

»Vlada je razpustila obstoječo železničarsko organizacijo. Misli je, da uniči z enim zamahom, kar so ustvarila leta prebujenja. Ali vara se. Vara se temeljito in bodočnost jo pouči, jo mora poučiti, kako silno se je varala.

Kar je vlada uničila — seveda le začasno — to je le zunanja oblika organizacije. In tudi to se je, je uporabila sredstvo, o katerem smo mislili, da je v Avstriji nemogoč, silo. S silo, ki gre preko vsega, ki se niti ne vdene z najtanjšim plaščem, da bi ustvarila videz, da je bila pravica, čeprav je bilo nasilje.

Česar pa vlada ni mogla uničiti in tudi nikdar ne bo uničila, to je jedno, to je ideja, misel, ki leži v organizaciji, ki je neumrjoča in ki druži vse, ne da bi se ozirala na zunanj obliko.«

Razprava, ki je bila kmalu po razpustu organizacije pred c. kr. državnim sodiščem, je še danes velezanimiva. Organizacija se je pritožila proti razpustu. Njena zastopnika dr. Harpner in dr. Fried sta pobijala v dovršenih govorih vse ugovore vlade, katere zastopnik je bil dr. Simonielli. Ta je zbral cel venec odlomkov iz govorov

na železničarskih shodih in je dokazoval z njimi državno nevarnost organizacije. Državno sodišče se je dalo seveda prepričati, organizacija je bila definitivno razpuščena. Tudi v takratnem kurškem parlamentu je prišel razpust še na razgovor. Socialno demokratični poslanci so vložili nujni predlog, naj se vpostavi poseben odbor 36 članov, ki naj preštudira zakonitost razpusta. Predlog je bil odklonjen. Krščanski socialci in nemški nacionalci so govorili ostro proti predlogu. To ni bilo nič čudnega, saj je vse meščansko časopisje, radostno pozdravilo razpust organizacije.

Kakor že rečeno, započeto delo ni bilo ustavljeno vsled razpusta. Navdušeni bojevni za pravico stvar so šli na novo delo še v januarju 1898 so pričeli s pripravami za novo organizacijo. Kmalu nato se je ustanovilo »Splošno pravovarstveno in strokovno društvo«, ki je pričelo plodonosno delo za avstrijske železničarje. Seveda je moral novo društvo, njegovi voditelji in člani še mnogo pretrpeti. Ko je bilo društvo na trdnih podlagi in se je lehko vpiralo na zanesljive člane, je pričelo z velikim akcijam. Vsakemu železničarju so v živem snominu še leta bojev 1905, 1907 do 1911. Gospodarski položaj se je izboljšal, organizacija je s silo svojih članov izsiliла popolen preobrat v pravnem razmerju železničarjev, priborila je personalne komisije, delavske odbore, izgradila bolniško zavarovanje in zavarovanje proti nezgodam. Delo 25 let je bilo plodno, koristno.

Danes ob 25 letnici kličemo vsem železničarjem: Dalje, na delo za organizacijo, na delo za socializem!

Amnestija za disciplinarnе pregreške.

Železniško ministrstvo je izdalо 20. decembra 1914 odlok o amnestiji za disciplinarnе pregreške in sicer se uveljavlja amnestija po vojni. Ker pa traja vojna že tako dolgo, je izdalо železniško ministrstvo nov odlok, na podlagi katerega se uveljavlja že s 14. junijem 1916. Ta amnestija za disciplinarnе pregreške je pa tako omejena — saj velja le za pregreške pred 1. avgustom 1914 — da nima pravzaprav nobene praktične vrednosti za železničarje. Saj ne odpravlja amnestija nič one trde določbe § 40 službenega reda, ki določa, da izgubi vsak discipliniran železničar eno leto napredovanja. Da dobije amnestija vsaj nekaj praktične vrednosti, je vložil sodrug Tomschik na železniško ministrstvo spomenico s prošnjo, da se izgradi amnestija tako, da bo res železničarjem v korist.

Kdo je zakrivil vojno in kdo se pekori za njene strahote.

Socialno demokratično časopisje na Badenskem priobčuje odprto pismo na nekoga župnika. Pismo zaslubi splošno pozornost, zato ga priobčujemo tudi mi. Pismo se glasi:

Velečastiti gospod župnik!

Pred kratkim sem imel priliko, da sem poslušal Vašo pridigo. Udeležil sem se je tem rajše, ker storite kot izvrsten pridigar in učen mož.

Zakaj je vojna?

Na to vprašanje, ki razgiblja od izbruha sestovnega požara miljon in miljon src, ste poizkušali odgovoriti v dveh urah po svojih najboljih zmožnostih in kakor tudi domnevam po svojih vesti.

Zakaj je vojna?

Vaš odgovor je bil v prvi vrsti, da je nastala vojna vsled angleške zavisti, francoske maščevalnosti in ruskega pohlepa po moči. S tem seveda niste povedali nič novega ne meni, ne možem to varišem na bojišču.

Če pa trdite, da zaslužijo naši sovražniki vsled svojih slabih lastnosti božjo kazen, tedaj ne razumem, zakaj je izbrula božja previdnost ravno nas, nedolžne Nemce, za svoje orodje.

Kajti tudi pri nas umira na stotisoč mož, neizmerne vrednosti gredo v nič, neznansko trp-

ljenje preplavlja vse dele domovine. Zakaj vse to? Vprašuje preprosti razum. Zakaj pošilja Bog tudi nam enako trpljenje kakor sovražniku, katerga hoče kaznovati po naši roki?

Gospod župnik, Vi ste čutili to vprašanje in ste nanj odgovorili. Priznali ste, da tudi pri nas ni bilo pred vojno vse tako kakor bi bilo moralno, da so se razvile tudi pri nas razmere, vredne kazn, razmere, ki so izviale jezo božjo prav tako na nas kakor na naše sovražnike. Ples okolo zlatega teleta, da je bila naša vera. Zato nas tepe božja pravičnost z zasluženo kaznijo.

Če je vse to prav, kar ste povedali, tedaj smo tudi mi zakrivili vojno, tedaj tudi mi nismo na dnu svojega srca nič boljši kakor naši sovražniki in zato nimamo pravice, da jih obtožujemo zaradi maščevalnosti, pohlepa in zavisti.

Ali je pa vse to tudi res tako?

Če se ozrem po krogu, kdo mi je najbližji, po svojih tovariših na bojišču, tedaj se vprašujem, kakšno je bilo mišljenje in čuvstvovanje teh ne-pokvarjenih ljudi? Po čem so stremeli?

Med njimi ne opazim niti pohlepnih zveri, niti besnih pustolovcev, niti plesalcev okolo zlatega teleta. Vidim zgolj preproste delovne ljudi, ki se trudijo za plugom, v delavnici ali ob pisalni mizi, da prislužijo v potu svojega obraza trdi vsakdanji kruh kakor zahteva to sveto pismo. Ljudje so to, ki opravljajo dan za dnem vestno svoje truda polno delo, ne zato, da nagrabljajo zakladov in da z močjo denarja podjarmijo druge, temveč zato, da pribore sebi in dragim svojem doma toplo izbo in toplo hrano, da jih oblačijo, pomagajo v bolezni in če hočete še, da jim pribavijo delež pri skromnem veselju življenja. Kaj je v takem početju kaznivega?

Pri večini ljudi moje vrste se izključujejo same po sebi vsa taka slaba stremljenja kakor »lov na zlato«, »pohlep po moči«. Vdinjani so za gotovo mezd, njihova delovna sila je kupljena za ceno, ki se nikdar tako ne izpremeni, da bi učinkovala prekučuško. Če so dostikrat zahtevali z vso vnemo izprenembo mezde — in zgoditi se je moralno to — tedaj je šel ves boj za nekaj beraških vinarjev.

Vsa njihova skrb gre za obstoj, seveda za obstoj, vreden človeka, kakršnega zahteva naša kultura in naše podnebje. Velik del našega ljudstva se borí za eksistenčni minimum. Mnogo jih je, žal vse premnogo, ki imajo manj kakor potrebujejo, slabo so rejeni. Delavci, mali kmetje, uradniki, obrtniki, rokodelci, ves srednji stan — kdo more trditi v njih, da plesajo okolo zlatega teleta? Ti ljudje, ki niti vež ne zaslužiti ne morejo nego toliko, kolikor se potrebuje za dostojo življenje, tvorijo devet desetim prebivalstva.

Torej teh devet desetin že vnaprej ne spada k Vašim domnevam, gospod župnik, ker za te ni upravičena kazn po božji pravičnosti. Ti ljudje niso plesali ne tanga, ne drugih plesov, niso izganjali kulturne poltenosti ali zapravljali po igriščih tisoče ali gojili druge nečednosti, kakor ste jih navajali. Vi kot dokaz naše moralne propasti. Delali so, niti drugega nego delaš. Kako se torej vjema z božjo pravičnostjo, da nosi ravno teh nedolžnih devet desetin glavno breme vojne, najteže žrtve na krvi in blagu.

Ko sem slišal, da ste tolkokrat imenovali božjo pravičnost, se me je poastilo prav bridko čuvstvo. Človeški pojem o pravičnosti uči, da se naj nihče ne pokori za tisto, česar ni zakrivil. Božja pravičnost, ki je gotovo popolnejša in boljša kakor človeška, izključuje še tembolj tako naziranje. Zato mi ne smete štetiti v zlo, če sem ravno pri teh mestih Vaše pridige najbolj zmajeval z glavo. Po mojem mnenju ne gre, da vlečemo vojne vzroke na etično versko polje. Svetovna vojna je denarna vojna. Morda bo imela etične učinke, celo pričakujem to, ali njeni vzroki so politično gospodarski. Ali čeprav je uprizarjala industrija nevarno tekmo, čeprav se je širila moralna padlost, vendar se mi ne zdi kazen upravičena.

Toda dalje! Naglašali ste, naj nam bo ta vojna opomin, da uredimo naše življenje bolj preprosto. Kaznovani smo zato s tolikimi žrtvami, da odnehamo od lova za denarjem, od plesa okolo zlatega teleta, da prenehamo z medsebojnim varanjem, da ne stremimo nič več po dobičkih in užitkih.

No, če je imela božja previdnost tak namen s svojo kaznijo, tedaj trečim, da ni doseglia tega namena, temveč da se je izpreobrnilo vse ravno v nasprotino smeri. Vsled vojne so izgubili mali ljudje večinoma vse svoje življenje. A krogli, ki so pomagali po Vašem mnenju nanašati netivo za vojno, velepodjetniki, so vsled vojne silno obogateli. Vojna je povzročila, da so postali revni še revnejši, bogati še bogatejši.

Divja gonja za denarjem se je vgnezdila ravno med vojno. Z nepoštenim ravnjanjem so podrazili izdelovalce in prodajalci živil in potrebsčin svoje blago, ker so ga zadrževali dokler ni doseglo blago blazne cene in se niso sramovali, da izmogajo ubogo ljudstvo v njegovem težkem položaju. Sami morate priznati gospod župnik, da je vojna še mnogo bolj poslabšala in bolj vkorenjila grde razmere, ki so bile že prej pri nas. Kje se torej kaže vzgojevalni učinek božje kazni?

Orčim, ki radi ugоварjajo v Vaši fari, ste ponudili še drugačno razlagovo svetovne vojne: Vojna kot preizkušnja in poslanstvo božje. Pokazovali ste na znane slabosti človeške, ki dostikrat ne-nadoma napadejo človeka, ne da bi bila razvidna njegova krivda. Bolezni, slaba letina, lakota, kuga, povodnji, potresi, blisk, toča, poplave so po Vašem kazni ali pa pretkušnje za človeštvo, ki je sicer brez krivde, ali pa ki ga hoče z njimi Bog preizkušati, da ga napravi boljšega.

Takšno naziranje je bilo prej splošno veljavno. Ali znanost je preluknjala vero na srditega, maščevanega, uničujočega Boga. Nikjer ni dokazano, da hoče Bog našo škodo, kakor menijo teologji. Kajti Bog je dal človeštvu, da najde zdravila zoper bolezni, da je iznašlo strelovod, da je zgradio jezove proti poplavam. Proti vsem prej navedenim zlom smo našli bolj ali manj učinkovita sredstva. Le proti smrti nimamo zelišča, ali o smrti ne v enoben človek z gotovostjo, če naj jo prištevamo k zlom.

Če torej domnevamo, da združuje Bog s kaznimi, ki nam jih pošilja, namene za kazni in izboljšanje, tedaj je treba sprito dejstev vendar priznati, da nam je ustvaril v razumu sredstvo, s katerim preprečujejo ona zla.

Ne, stari Bog ni tako krvolochen, kakršnega nam vedno siškajo in ljudje se naj varujejo, da naprtiji njemu, ki nam je dal luč razuma, vso krvido zlega, ki ima svoj izvir, le v tem, ker so ljudje preleni, da bi mislili.

Zakaj niso ničesar storili, da se prepreči krvavo klanje, kakršnega doživljamo? No, spominjam se še predobro, kakšnega misljenja je bila večina ljudi pred vojno glede tega vprašanja.

Kdor je govoril o stremljenju za ohranitev miru, o sredstvah, da se prepreči vojna, tega so zasmehovali in zasramovali. In prav on razsvetljenci, politiki in državniki, profesorji in tudi Vaši tovariši, gospod župnik, so bili med zasramovalci. »Apostel miru« jeila psovka, imela je primes snušnega, svetu odtujenega, sanjarskega človeka. Za mnoge je bilo že to dovelj, da so vedeli o socialno demokratični stranki, da je na potu za mirovno propagando — in odpravili so vse vprašanje z ošabno kretnjo. To se sedaj maščuje. Velika masa meščanstva, ki sedaj odkritoščeno zagotavlja, da ni marala vojne, je držla pred vojno roke navskriž. Da, mnogo je bilo takih, ki so govorili o »sveži, veseli vojni«.

Po vsem tem razumete, da mi je prinesla Vaša pridiga malo tožbe in malo vzpodbude. Če si predstavljam, da naj se bore naše čete z razjedajočim črvom v srcu, da jih je zadelo to prelivanje krvi kot krvce za kazen ali kot nekrivec za poboljšanje, tedaj mora tako misel ohromiti njihove roke. Potem bi morali odložiti orožje in potrpežljivo pretrpeti vse, kar pošlje nad nas božja pravičnost. Vojak naj gre v boj odkritega pogleda in vzravnane glave, ne s povešenimi očmi in s krvido obteženo vestjo. Vojaku dajemo kamenje namesto kruha, če mu podajamo takšno razlagovo vojnino, kakršno ste Vi obrazložili v svoji pridigi.

Moje nasprotjujoče mnenje o navedenih točkah Vaše pridige ne izpremeni mojega osebnega spoštovanja do Vas, s katerim ostajam.

Vam udani

Ferdinand Madlinger, desetnik.

Ljudstvo.

Ti praviš: Zebe me. Da se ogreje tvoje izmogano telo, te opešojo s trikratnim železnim obročem.

Ti praviš: Lačen sem. In odgovore ti: Je drobtine, ki jih namestoje iz naših veselih dvoran.

Ti praviš: Žejen sem. In odgovore ti: Šrkaj svoje solze.

Zgudiš se pod bremenom dela, a tvoji gospodarji se radujejo tega. Tvoje muke in tvoj trud imenujejo neobhodno potrebni jarem dela.

Tožiš, da ne moreš negotavati svojih duhovnih zmožnosti, da ne moreš razprostreti svoje intelligence; a tvoji zatiralci ti pravijo: Prav je tako! Da ljudstvo lečko vladamo, ga moramo pone-mnjevati!

Vi ste ljudstvo; poslušajte torej, kaj pomenja »ljudstvo«.

Ljudje so na svetu, utrujeni od dnevnih brezben, izposavljeni neprestano solncu, dežju, vetru in vsem reprilikam letnih časov, ljudje, ki s trudem obdelujejo zemljo, v katero polagajo s plodonosnim semenom del svoje moči, svojega življenja, čelo v potu, da tako pridejo za vse potrebno hrano.

Ti ljudje so možje ljudstva.

Drugi delači v gozdovih, kamnolomih, minah, se pogrezajo v neznanske globočine, v notranjost zemlje, da izkopljajo sol, premog, rudnine, sploh vse za obrti in umetnosti potrebne sirovine. Ti kakor oni se postarači ob trdem delu, da preskrbe vse stvari, ki jih potrebujejo vsi.

Tudi ti so možje ljudstva.

Zopet drugi tope rudo, jo obdelujejo in jej dajejo obliko, potom katere postane še uporabljiva za najraznovrstnejše stvari; ali obdelujejo les, predejo volno, tko platno, svilo, in različno blago, ali pa se trudijo z enako vnemo, da zadoste različnim potrebam, nastajajočim neposredno iz narave ali iz socialnih razmer.

Tudi ti so možje ljudstva.

Drugi brodarijo križem po morju, večno obdani od nevarnosti, da prevažajo izdelke ene dežele do obal druge, ali pa se bore proti valovom in vlhram v žgoči tropični vročini kakor tudi v mrazu večnega ledu, da z lovom rib pomnožujejo za skupnost živila ali pa da iztrgajo morju množico nam koristnih produktov.

Tudi ti so možje ljudstva.

In potem, ali niso tudi otroci ljudstva, ki zgrabijo orožje za domovino, jo branjo, jež žrtvujejo najlepša leta svojega življenja, svoje telo, svojo kri; kje se žrtvujejo in umirajo za varnost drugih ljudi, da jim zagotove mirno veselje družinskega življenja?

Drugi zopet premagajo tisoč ovir, osrčeni in podpirani le od svojega ženija in oplemeni umetnost, literaturo in znanost, ki dviga življenje, izražajoče narode in jih odevajo z oim blešečim sijajem, ki mu pravimo slava in postanejo tako vir, in sicer najplodonosnejši — javne blaginje.

V vsaki deželi so torej »ljudstvo« ti, ki delači, ki so v vsakem oziru produktivni, ki darujejo svojo delovno silo skupnosti, razred so, ki najbolj pospešuje blaginjo države, ki je najbolj potreben za njen obstoj! Zatorej proč z manjšino privilegirancev, ki se kopljajo v samem uživanju; le v ljudstvu je utelesen človeški rod.

Zakaj se čudite, da ste želi do današnjega dne tako malo sadov svojega dela? V vaših rokah je bila moč, da preobrazite svet, ali v vaših srčih ni bilo dovolj volje za dejanja. Pravičnost vas je dostikrat zapustila, ljubezen do bližnjega še vselej.

Ali hočete biti srečni? Tedaj mislite na svoje brate kakor sami nase. Njihova stvar naj bo vaša stvar, njihova blaginja vaša blaginja, njihova žalost vaša žalost. V tem trenotku, ko priznate en sam skupni interes, eno voljo, eno dejanje — imenujte mi moč, ki vas premaga!

Že zori ljudstvu vseh narodov spoznanje, da imajo enake interese, da ni treba med njimi na-

sprotstev, kakor jih hočejo pregovoriti oni, ki bi jih radi prevarali, da jih ločijo in ki jih hočejo ločiti, da jih imajo tem bolj gotovo v svojih pesteh. Nagon sili ljudstva, da se zbljujejo, da se smatrajo za brate. Kmalu pride ura, ko se bodo medsebojno podpirali, pomagali drug drugemu. Na obzoru zgodovine prihaja srečnejši čas, čas, ko bo ves svet le eno mesto, vladan po enaki postavi, po postavi pravičnosti in ljubezni, enakosti in bratstvu — vera bodočnosti za ves človeški rod!

(Iz »Knjige za ljudstvo«, spisal F. de Lamennais, leta 1838).

Pozdrav jugoslovanske socialno demokratične stranke russkim sodrugom.

Na seji zaupnikov jugoslovanske socialno demokratične stranke, ki je bila 8. aprila, je bil sklenjen siedeci pozdrav russkim socialistom:

Jugoslovanska socialistična stranka pozdravlja z navdušenjem zimago ruske revolucije nad carizmom in silo vojne in pričakuje, da postane velikanski ponjen socialnega prevrata v državi zvestih in neomahljivih bojevnikov za proletarsko revolucijo kategorični opomin zatiralcem in zatiranim vsega sveta. Jugoslovanska socialno demokratična stranka želi z vso vuemo, da konča ruska revolucija, ki je postala najvažnejši mirovni faktor in je zadala vojni burzvazij smrtni udarec, vse nasilje na vsem svetu in dokaze potrebo socialne reorganizacije, ~~da se v Evropi izboljša in razredči država svobodna socialistična Evropa~~

Organizacijski vestnik.

V Celju bo 8. maja ob 7. zvečer društveni shod v gostilni »Pri zelenem travniku«.

Na Pragerskem bo 10. maja občni zbor krajevne skupine ob pol osmih zvečer v gostilni Obraus.

V Ptaju bo 12. maja občni zbor krajevne skupine ob 7. zvečer v ogostilni Tomanč.

Razno.

Avstrijski državni zbor. Z Dunaja poročajo: Prva seja državnega zbora bo v sredo, 30. maja. Pozivni patent bo razglašen koncem aprila. Zbornica bo izvolila predsednika ter se poklonila vladarju. Nato bosta obe zbornici, gosposka in poslanska, sprejeti v dvornem gradu, kjer položi cesar prisego na ustavo. Prihodnje seje bodo posvečene manifestacijam za armado in mornarico, nakar bodo stranke po svojih začetnikih manifestale zvestobo narodov do države ter se izrekle za mir. V stvarno razpravo pridejo najprvo bndžetni provizoriji, indemnita za proglašene naredbe po § 14., rekrutni kontingent in reforma poslovnika. Zbornica bo izvolila nadalje nove člane za delegacijo ter nekatere permanenčne odseke. V svrhu parlamentarne cenzure se bo sestavil posben, iz poslanec in žurnalistov sestavljen odbor, ki bo določeval, katere notranjopolitične razprave se smejo objavljati.

Stavka kovinarjev v Berlinu. Listi poročajo o štrajku v Berlinu, ki je trajal dva dni, te-le podrobnosti: Glavni vzrok štrajka je bila, po »Vorwärts«, nevolja delavcev zaradi sedanje ureditve razdeljevanja živil. Štrajkarsko gibanje je pričelo spontano. Ko se je videlo, da se mora računati s štrajkom kot neodložljivim dejstvom, je pooblastila generalna skupščina kovinarske delavske zveze svojo upravo v mestu, da vzame v svojo roko vodstvo gibanja, da se ne bi izpačilo v divi metež, marveč da se štrajk izvrši v urejenih mejah. Nadalje se je pri kontroli kovinarske delavske zveze ugotovilo, da se je javilo 210.000 štrajkovcev. »Vorwärts« piše dalje: Ob dogodkih v Berlinu nas je obšla skrb, da bi utegnila biti vsled štrajka ogrožena preskrba naših borečih se bratov in da bi se v sovražnem inozemstvu na ta pokret stavljala pričakovanja, s katerimi bi se prekrižala mirovna prizadevanja ruskega prole-

tariata in nemške socialne demokracije. Vlada mora vse storiti, da zadovolji prebivalstvo glede prehrane, upi sovražnikov, da bi jim notranje težkoče olajšale, spraviti Nemčijo do strahovitega poraza, pa se ne smejo jačiti.

Nemški glas o položaju v Avstriji. »Berliner Tageblatt« je priobčil dopis svojega dunajskoga poročevalca dr. Ledererja o avstrijski notranje-politični situaciji. Dopis se izreka proti uporabi § 14. za uveljavljanje takozvanih nemških političnih predpogojev ter izreka prepričanje, da so časi oktroiranj v Avstriji minuli. Zaeno govorji dopis tudi o potrebi demokratiziranja Avstrije, češ: Se perd nekaj dnevi je bilo s pomočjo § 14. nameravano izvršiti narodno razdelitev na Češkem, izločitev Galicije in uveljavljanje nemškega državnega jezika. Če bi se bila ta vprašanja resila potom oktroiranja, bi se bila s tem zgodila usodna napaka. Ne glede na to, da sam § 14. ne zadostuje za izvedbo ustavnih prememb, kakršna je izločitev Galicije, so Nemci v Avstriji tudi presiab živelj, da bi mogli izsiliti svoje zahteve z razobešanjem Gesslerjevega klobuka vsem drugim narodom. Nemci v Avstriji so v državi (Nemč.) znatno precenjivani ne le glede števila, nego tudi glede specifičnega pomena. V kulturni in podelovanem mestu na prvem mestu, glede vtrajnosti in življenske energije pa jih presegajo avstriji. Slovani, kar je, žal, dokazala zgodovina zadnjih 30 let.

Angleški načrti o razkosanju naše monarhije. »Köln. Volkszeitung« piše: Angleški, francoski, ruski in italijanski listi so tekmo vojne mnogokrat in zelo glasno poudarjali, da je treba Avstro-Ogrsko razkosati. »Times« je 6. avgusta 1915. dokazovala, da je obstoj habsburške monarhije v njeni sedanji obliki nezdružljiv z razrešitvijo balkanskih vprašanj. »New Statesman« od 16. decembra 1916. izjavlja, da je polom Avstro-Ogrske neizogiven. Angleški program, kako razkosati Avstro-Ogrijo, je sestavil H. W. Steed v soglasju z drugimi politiki in listi v letošnjem januarskem zvezku »Edinburgh Review«. Rusija naj dobi russke okraje vzhodne Galicije in severovzhodne Ogrske. Poljska zapadno Galicijo in vzhodno avstrijsko Šlezijo. Iz Češke, Moravske, zapadne Slezije in slovaške gorenej Ogrske naj se organizira neodvisna češka država, ki naj bo predlogu sedanega ruskega ministra Miljukova zvezana z 100 km širokim in 200 kilometrov dolgim »koridorjem« z Jadranskim morjem. Ta češko-slovaška država naj pomeni po »Ruskem Invalidu« z dne 2. januarja 1917. odločilni udarec proti habsburški monarhiji in naj postane eksponirana sovamska trdjava in zanesljiv jez proti Nemcem in Madžarom. Sedmograška in romunski okraji Ogrske ter Bukovine naj pripadejo Romuniji. Madžarom ostane ogrska nižina, osvoboditi jih je gospodstva njihovih plemičev in jim dati samostojno državo, ki bo podobnega pomena kakor Romunija. Srbijska postane s pridružitvijo Hrvatske, Slavonije, Bosne in Hercegovine velikosrbska država. — Kakor dokazujeta P. Dehns in dr. Schupp stremi angleška politika za tem, da bi organizirala na ozemlju obeh centralnih cesarstev vrsto malih, slabotnih, nacionalističnih, ekspanzivnih in nemirnih držav, kar bi ustvarilo v srednji Evropi razmere, kakor za časa starega nemškega Bunda. Z znanimi svojimi intrigami bi napravila angleška politika iz te srednje Evrope torišče svojih interesov, bi igrala varuhna držav in narodov ter bi jih izkorščala. Da je temu tako, je priznal znani socialni politik H. G. Wells v »Daily Chronicle« (25. septembra 1916.), kjer pravi: Ujedinjenje, ne razkosanje Evrope na podlagi narodnosti — to je angleški cilj. Anglija noče, da bi narod gospodoval nad narodom, ona želi, da bi bili vsi narodi zvezani v skupni ligi političnega in gospodarskega miru. — »Köln. Volkszeitung« pristavlja: V tej vojni gre centralnim državam za biti in ne biti in glede na očitne vojne cilje naših smrtnih sovražnikov morajo biti naši mirovni pogoji brez ozira na bodoče revanšne ideje taki, da bodo ojačili obrambeno pozicijo centralnih držav in zajamčili brezuspešnost ponovnega napada.

Sklicanje ustavodajnega zbora na Ruskem. Petrogradska brzjavna agentura: Kongres delavskih in vojaških zastopnikov cele Rusije je po

kratkem posvetovanju sprejel poročilo o ustavodajnem zastopu, sloneče na naslednjih načelih: Zborovanje naj bo čim preje mogoče sklicano na podlagi splošne volilne pravice v Petrograd. Volitev se udeleži armadna komisija in vse prebivalstvo, vendar bo aktivna armada oddala svoj poseben glas. Zenske imajo enako volilno pravico, kakor moški. Volilno pravico ima vsakdo, kdor je 20 let star. Volitve za ustavodajno zastopstvo bodo nadzorovali sveti delavskih in vojaških zastopnikov. Ustavodajno zborovanje bo določilo temelje političnega režima na Ruskem ter pretreslo v prvi vrsti agrarno vprašanje, dalje delavsko zakonodajstvo, oziroma je revidiralo, potem narodnostno vprašanje, vprašanje o organizaciji lokalne samouprave in končno vsa vprašanja mednarodnega značaja.

Mirovne manifestacije italijanskih socialistov
1. maja. Po privatnih poročilih nameravajo socialisti dne 1. maja po vsej Italiji prirediti manifestacije za mir. Ministrski predsednik Boselli je neki delavski komisiji v državnih obratih baje izjavil, da jim bo vlada dovolila praznovati prvi dan maja in da se bo on v ministrskem svetu zavzel za vojno doklado vsem državnim delavcem.

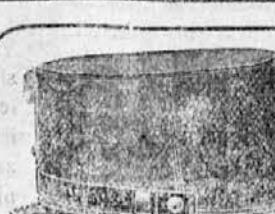
Podporni sklad za svoje umrlih članov.

Od 28. februarja do 31. marca so bile izplačane sledeče podpore:

51. Kopf Marija, Klein-Röding	K	100.—
52. Riedl Edvard, Ustje	“	300.—
53. Reis Josip, Hofstadt	“	100.—
54. Thuma Josip, Schreckenstein	“	300.—
55. Fovhler Ana, Jägerndorf	“	50.—
56. Porhpe Franc, Niederlindenwiese	“	200.—
57. Leitner Marija, Bischofshofen	“	150.—
58. Mraček Ana, Linc	“	150.—
59. Trnacý Ivan, Dunaj	“	100.—
60. Neu Teodor, Rudolfsheim	“	100.—
61. Kartuš Ivan, Waidhofen	“	100.—
62. Pingerlos Martin, Stadlau	“	50.—
63. Rebernig Ivana, Dunaj	“	150.—
64. Scholz Marija, Jägerndorf	“	150.—
65. Gužik Marija, Przemisl	“	50.—
66. Hötzendorfer Ivan, Linc	“	100.—
67. Spitzer Marija, Amstetten	“	50.—
68. Jungwirth Marija, Gaisbach	“	100.—
69. Bayer Ludvik, Prerov	“	300.—
70. Sykora Marija, Heiligenstadt	“	150.—
71. Novak Franc, Karolinovo	“	100.—
72. Szwezyk Stefanija, Novi Sandec	“	150.—
73. Zuzzo Stefan, Trst	“	100.—
74. Wieser Andrej Feldkirch	“	150.—
75. Gasser Filomena, Bocen	“	100.—
Skupaj		K 3350.—
Do 28. februarja 1917.		“ 8875.—
Skupaj		K 12.225.—

Doslej je umrlo leta 1917. 43 članov in 32 žen, skupaj 75.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiskarica »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

**Adalbert
Kassig**
Ljubljana,
Židovska ulica,

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo v sakovirstvih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke itd. Cepice zimske in letne za strojevodje, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. Postrežba točna.

Naročite šrite in podpirajte naš list!